

Mirsad Abazović

**KONTROVERZE BRITANSKE POLITIKE PREMA
BOSNI I HERCEGOVINI¹**

**CONTROVERSIES OF THE BRITISH POLITICS
TOWARDS BOSNIA AND HERZEGOVINA²**

Sažetak

Bosna i Hercegovina je takve povijesne i aktuelne sudbine da je ipak najčešće na nivou objekta unutar međunarodne zbilje. Nasuprot tome, Velika Britanija je subjekt, dominantan, arogantan, hladan i proračunat. To su konstante britanske politike, a problematičnim se mogu činiti samo onima koji ili ne mogu ili ne znaju ili neće da gledaju u jasnoću te politike.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, Velika Britanija, međunarodna zajednica, politika, međunarodni odnosi, subjekt politike, objekt politike*

Summary

The historical and current fate of Bosnia and Herzegovina is such that, in most cases, it is treated as an object in international reality. Opposite of that, Great Britain is a dominant, arrogant, cold and calculated subject. Those are the constants of British politics

---

¹ Prikaz knjige Džemala Najetovića *Britanska politika u Bosni i Hercegovini 1992. do 1995.*, DES, Sarajevo, 2008.

² Review of Džemal Najetović's book *British Policy in Bosnia and Herzegovina 1992 – 1995*, DES, Sarajevo, 2008.

and they are seen as problematic only by those who either cannot or do not know how, or refuse to see the clarity of that politics.

Key words: *Bosnia and Herzegovina, Great Britain, International Community, politics, international relations, subject of politics, object of politics.*

Knjiga Džemala Najetovića pod naslovom *Britanska politika u Bosni i Hercegovini 1992. do 1995.* predstavlja značajan znanstveni napor u upotpunjavanju mozaika proučavanja geopolitike i geostrategije vezane neposredno za Bosnu i Hercegovinu. Ovo je svojevrsan nastavak Najetovićeve prethodne uspješne i zapažene studije „Geopolitički položaj Bosne i Hercegovine u evroatlantskim integracijama Zapadnog Balkana“, s tim što je sada riječ o osvjetljavanju i rasvjetljavanju uloge u kreiranju sudbine Bosne Hercegovine ne od više subjekata (kao u prethodnoj knjizi), već od uloge jednog od „najmoćnijih igrača“ – Velike Britanije.

Knjiga je strukturirana u dvije kapitalne cjeline.

U prvoj cjelini je rasprava o *raspadu SFRJ, eskalaciji rata na ovim prostorima i formiranju stav(ov)a o tim događajima, početku rata u Bosni i Hercegovini i uključenosti međunarodne zajednice, odgovoru Velike Britanije na rat u Bosni i Hercegovini, bosansko-hercegovačkom mirovnom procesu i anglo-američkim pukotinama u vezi s tim, promjenama toka rata 1994. godine i politici Velike Britanije prema BiH te politici Velike Britanije na putu ka Dejtonu (Prema završetku igre, kako ovaj dio naslovljava Najetović).*

Druga cjelina je *Hrestomatija*. U Hrestomatiji su predstavljeni *dokumenti koji se odnose na disoluciju Jugoslavije i međunarodno priznanje Bosne i Hercegovine (19), međunarodni ugovori i druga državna i diplomatska akta (30), te izbor tekstova, članaka, predavanja i nespecificiranih dokumenata (17).*

Valja naglasiti da ove (kapitalne) cjeline treba samo uvjetno posmatrati kao zasebne dijelove obimne studije. One predstavljaju neraskidivo jedinstvo. Za formiranje, ali i za usvajanje stavova o razmatranoj problematici, neophodno je istovremeno vršiti uvid u autorovu raspravu i priložene dokumente. Međutim, za različite

potrebe, dovoljan je uvid i u svaku cjelinu ponaosob. Imajući navedeno u vidu, sasvim logičnim se doima što Najetović *zaključna razmatranja* nije situirao na kraju prvog dijela studije, gdje je izložio vlastita odnosno autorska analitička i argumentirana stajališta o politici Velike Britanije prema Bosni i Hercegovini u periodu od 1992. do 1995. godine. Baš iz razloga što prvi dio i Hrestomatija predstavljaju jedinstvo dviju cjelina, autor podastire veoma jasne i utemeljene zaključke o predmetu svojih opservacija u ovoj studiji.

Studija *Britanska politika u Bosni i Hercegovini 1992. do 1995.* obogaćena je sa sedam izvanredno ilustrativnih i informativnih kartografskih prikaza.

Najetović je na pregnantan i dokumentiran način oslikao svu složenost, nedosljednost, ponekad izgubljenost, a nadasve vlastitu profitabilnost većeg broja izvanjskih državnih i političkih subjekata koji su na izravan ili neizravan način bili involvirani u događaje vezane za raspad SFRJ, ratove na tom području, te u agresiju i sve posljedice agresije na Bosnu i Hercegovinu. Ovo bi mogao biti svojevrsan itinerarij za politiku i kroz politiku vlada pojedinih zemalja, saveza (političkih, vojnih, ekonomskih), političkih i drugih subjekata koji su kolorirali početak, trajanje i završetak bosansko-hercegovačke ratne drame u vremenu od 1992. do 1995. godine. Najtamnije boje tog kolorita nanosila je Velika Britanija, što nikako ne amnestira ni politike drugih evropskih i vanevropskih država, koje su, zarad svojih internih i eksternih interesa, bosanskohercegovačku ratnu zbilju posmatrali i tretirali ne kao nešto što treba pravedno riješiti, nego nešto što im može koristiti za učvršćivanje svojih pozicija kako na unutarnjopolitičkom, tako i na vanjskopolitičkom planu. Nažalost, gotovo bez izuzetka, na štetu Bosne i Hercegovine i bosanskohercegovačkog društva, izuzimajući dobre namjere i konkretne korake SAD-a.

U uvjetima stvaranja novog međunarodnog poretka ili projektiranja novih međunarodnih i međudruštvenih odnosa nedvojbeno je da se u raznim centrima moći pribjegava eksperimentiranju i testiranju rezultata opita. To samo po sebi ili samo za sebe ne bi bilo ništa loše kada bi bilo izvođeno u smislu opita koji se vrše u egzaktnim naukama, dakle in vitro, odnosno laboratorijski. Međutim, kada su u pitanju društveni procesi, ili procesi unutar jednog kon-

kretnog društva, ili između raznih i različitih društava, onda su opiti najčešće, ako ne i isključivo, in vivo, dakle naživo, što može imati katastrofalne posljedice kako po konkretna društva tako i po njihove sastavne dijelove, dovodeći nivo katastrofalnosti čak do pojedinca.

Tokom ili neposredno nakon turbulentnih zbivanja izazvanih raspadom država sa socijalističkim društvenim uređenjem u Evropi i jednom dijelu Azije eksperimentiranje je doživjelo svoju kulminaciju, a epicentralno mjesto je područje Balkana, ili, još konkretnije, područje bivše SFRJ. Ovom prilikom, a „provociran” Najetovićevim tekstom, neću se baviti uzrocima raspada te bivše balkanske države, ali je nužno bar jednim dijelom baviti se konsekvencama njenog raspada. To naprosto iz razloga što je upravo eksperimentiranje za račun preuređivanja svijeta u smislu stvaranja novog međunarodnog poretka dovelo do eksplozije proturječnosti sa još uvijek nesagledanim (i nesagledivim) posljedicama na jednom veoma ograničenom prostoru, a taj prostor se zove Bosna i Hercegovina.

Sve što se dešavalo i dešava u Bosni i Hercegovini i oko nje u ovom zadnjem desetljeću podsjeća, de facto, na eksperiment ili opit. Taj opit je u znaku dva prefiksa ili dvije riječce koje to na specifičan način dokazuju i potvrđuju. Radi se o prefiksima *DE* i *RE*. Krenut ću sa *DE*.

Mada nabranjanja, bilo koje vrste, opterećuju tekstove, prinuđen sam poslužiti se tom formom saopćavanja. Naime, za Bosnu i Hercegovinu su gotovo srasle riječi *DEkomponiranje*, *DEstabiliziranje*, *DEvastiranje*, *DEranžiranje*, *DEmilitariziranje*, *DEzavuiranje*, *DEnacionaliziranje*, *DEvalviranje*, *DEnunciranje*, *DEstruiranje*, *DEmarširanje*, *DEmisiranje*, *DEpolitiziranje*, *DEnonsiranje*, *DEbalansiranje*, *DEmoliranje*, *DEmaskiranje*, *DElegitimiranje*, *DEklasiranje*, *DEintegriranje* *DE*, *DE*, *DE*... Sve je to primjenjivano prema Bosni i Hercegovini ili u njoj od onoga trenutka kad je već bilo izvjesno da od bivše SFRJ neće biti ništa, da će se raspasti, te da će biti stvorene i međunarodno verifikirane nove državne zajednice, novi državnopravni suvereniteti koji će biti samobitno egzistentni, ali i nužno koegzistentni po međunarodnim standardima. A onda, državu Bosnu i Hercegovinu (prema mnogim i ovdašnjim i inozemnim političarima i analitičarima – državnu tvorevinu)

neophodno je *REintegrirati*, *REanimirati*, *REkonstruirati*, *REfuzionirati*, *RElegalizirati*, *REhabilitirati*, *REprogramirati*, *REtradicionalizirati*, *REkonstituirati*, *REperkusrati*, *REpatrirati*, *RE*, *RE*, *RE*...

Očigledno je riječ o eksperimentu, a istovremeno je očito riječ i o „ramu za sliku“ britanske politike prema Bosni i Hercegovini i u njoj za vrijeme raspada SFRJ i agresije na Bosnu i Hercegovinu, o čemu na utemeljen i argumentiran način raspravlja Najetović u knjizi *Britanska politika u Bosni i Hercegovini 1992. do 1995.*

Svaka politika, naravno mislim na politiku kao ozbiljnu djelatnost, ima za cilj da dominira, odnosno da svoja usmjerenja, sredstva, ciljne grupe (subjekte i objekte) podvede u što je moguće većoj mjeri pod krajnju rezultantu – dominaciju na mikro i makro nivou. Koji će od ova dva nivoa biti više preferirani ovisi o poziciji i moći svake države ponaosob te od anticipacije i predestiniranosti njenih ciljeva u kontekstu unutrašnje i vanjske politike. Ovo podrazumijeva da je svaka državna politika ofanzivna. Međutim, nije nepoznato da politika jedne države može biti i statična, pa i defanzivna. I defanzivna politika je ofanzivna, a radi se o tome da u tom slučaju političke oligarhije svjesno drže svoje glasačko tijelo u deprimantnom položaju, kao defanzivnu kategoriju, tako da je aktivnost oligarhija ofanziva spram defanzivnosti objekta kojeg drže kao sredstvo za ostvarivanje svojih ciljeva. Kakva će, u ovom smislu, biti politika svake države ponaosob zavisi od niza faktora, koje ovom prilikom neću nabrajati. Međutim, ako se interesi dviju ili više država presijecaju i po bilo kojoj osnovi prožimaju, onda se uspostavljaju različite relacije: odnos subjekta i subjekta, potom odnos subjekta i objekta te odnos objekta i subjekta. Naravno, idealna je pozicija kada su države, u stanju prožimanja međusobnih odnosa, subjekti. No to je u praksi, bilo da je riječ o bilateralnim ili multilateralnim odnosima, rijetka pojava.

U ovom smislu, Najetović u svojoj knjizi, što implicite što eksplicite, promišlja i zaključuje kako je Bosna i Hercegovina takve povijesne i aktuelne sudbine da je ipak najčešće na nivou objekta unutar međunarodne zbilje, bez obzira na to koju ravan te zbilje promatramo. Nasuprot tome, Velika Britanije je subjekt, dominantan, arogantan, nesmiljen, hladan, proračunat, makijavelistički, jer „nikada ne bira sredstva da dođe do cilja“. To su konstante britanske

politike, a problematičnim se mogu činiti samo onima koji ili ne mogu ili ne znaju ili neće da gledaju u jasnoću te politike. Takva politika penetrirana je i u općepolitičku ambijentalnost Bosne i Hercegovine, tako da i unutar nje same postoje nesuglasja šta je BiH i kao država i kao društvo. Prvo pitanje je pitanje poimanja ili shvaćanja Bosne i Hercegovine. Ovdje se, dakako, ne dvoji je li Bosna i Hercegovina država ili nije, nego šta je u backgraundu tog poimanja, prvenstveno na unutarnjem planu, a u izvjesnom smislu i na regionalnom, pa i širem nivou. Bosna i Hercegovina se različito definira u samoj Bosni i Hercegovini (sa doziranjima i izvana i uz asistenciju i oficijelne i neoficijelne politike Velike Britanije), što i jest centralni problem njenog kvalitetnog funkcioniranja, a ona, Bosna i Hercegovina, ne funkcionira na kvalitetan način, što generira veoma različite i složene probleme. Zapravo, definiranje Bosne i Hercegovine, na unutrašnjem planu, ne počiva na tome kako našu državu organizirati kao optimalan i kvalitetan servis njenih građana i meritoran subjekt međunarodne zajednice, nego se pokušava fundirajuće definirati u okviru više političkih volja više subjekata, od kojih su neki u dostatnoj korespondentnoj vezi, ali ih je većina habitualno uskogrudna i u suštini im je tendencija zadovoljavanje partikularnih interesa na račun općih, a pod općim podrazumijevamo građane u totalitetu.

Na ovim osnovama i nailazimo na svojevrsnu rašomonijadu u formi pitanja da li je Bosna i Hercegovina npr. federacija, konfederacija, unija itd?! Protagonisti te rašomonijade jednostavno prenebregavaju činjenice iz Dejtonskog mirovnog dogovora, zatim iz Ustava BiH te međunarodnog javnog prava, koji Bosnu i Hercegovinu identificiraju kao prostu decentraliziranu državu. Takvo različito definiranje Bosne i Hercegovine počiva na dvije profilirane ali suprotstavljene tendencije: a) da li je esencija i supstancija unutrašnjeg suvereniteta BiH građanin, kao primarni konstituent, b) ili su to narodi, bolje rečeno, nacioni, koji se izdižu na nivo kolektivnog subjekta, kada građanin gubi svoj subjektivitet, a postaje objektom manipulacije u korist pronositelja političkih volja koje nacion koriste kao nametnuto sredstvo vladavine nad građaninom. U tom smislu građanin postaje samo transmitter nositelja partikularnih i uskogrudnih volja političkih pa i drugih oligarhija ili pojedinačnih

i grupnih autoriteta unutar tih oligarhija, koji i samu državu prilagođavaju vlastitim ciljevima, a sve u pravcu očuvanja vlasti, koja je najčešće potpuno nekorespondentna kako s interesima i pravima građana tako i s državom kao subjektom uređenja odnosa na unutrašnjem i međunarodnom planu, u skladu sa sadašnjim i predestiniranim civilizacijskim dostignućima.

Ergo, politika Velike Britanije na Balkanu, prema Balkanu, u Bosni i Hercegovini i prema Bosni i Hercegovini je takva kakva je, ima rezultate kakve ima. Prema Najetoviću, ona će to i ostati, samo će mimikrirati u smislu pojavnosti spram vremena i opće situacije odnosa snaga na regionalnom, kontinentalnom i svjetskom nivou. No, ako se u samoj Bosni i Hercegovini stvari ne budu mijenjale u korist njenog rasta ka poziciji subjekta (u skladu sa svojom objektivnom habitualnom mjerom), bit će i dalje „plastelinska masa za modeliranje“ svakoga imalo jačeg od nje, a na „modelarske“ vještine Velike Britanije ne treba tugu biti jer toj državi su njeni interesi ipak iznad svega.

Najetovićeva analiza je znanstveno i metodološki dokraja korektna, ali je u isto vrijeme i veoma specifična. Ta specifičnost dozvoljava čitatelju slobodu zaključivanja o formi ovog znanstvenog uratka. Jedna od formi mogla bi se nazvati dijalogom više sugovornika o istoj temi. To je dijalog vlada više država iz okvira jedne zajednice koja se zove Evropska unija. Potom, to je dijalog pojedinačnih članica Evropske unije sa Sjedinjenim Američkim Državama. Zatim, dijalog je EU i SAD-a. Dijalog je s historijom i o historiji, ali prema specifičnostima percepcije (pa i upotrebe i zloupotrebe) historije. Dijalog je s anticipacijom ciljeva strateške i taktičke naravi država pojedinačno, ali i tradicionalnih ili ad hoc savez(nik)a. Itd., itd.

No, nadasve, Najetović, kroz izvoran govor o ulozi u balkanskoj i bosanskohercegovačkoj drami samih činilaca britanske politike (vojnih, političkih, privrednih i drugih), oslikava „britansku politiku u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine“. Ovo ne treba komentirati. Ovo treba čitati i na osnovama iščitavanja izvoditi vlastite zaključke. Istovremeno, čitajući Najetovića, Brendona Simsa i Karol Hodž, neće se zalutati u maglama britanske politike prema BiH i u BiH u posmatranom periodu, politike u kojoj „nema vječnih prijatelja i vječnih neprijatelja jer su vječni samo interesi“.